

«БЕКТЕМ»

КР Президентине караштуу
Ж. Абдрахманов атындагы
мамлекеттик башкаруу
академиясынын ректору, ф.и.к.,
профессор Акматалиев А.А.

«Мамлекеттик башкаруу жана укук» кафедрасынын
2022-жылдын 30-июнундагы кеңейтилген
отурумунун
№ 9 – Протоколунан

КӨЧҮРМӨ

Катышкандар: Жапаров Т.Т. - э.и.д, КР ПМБАнын профессору, Абдиева А.И. - э.и.к., доцент, Алымкулов М.С - ф.и.д., КР ПМБАнын профессору, Базарбаев К.Б.- с.и.к. доценттин м.а., Байзаков А.Б.- ф.-м.и.д., профессор, Баймулдинова А.Т., ф.-м.и.к. доцент, Болпонова А. Б – т.и.д. КР ПМБАнын профессору, Дүйшө кызы Нуржан - с.и.к, доцент, Егиналиев М.С -с.и.к, доцент, Лестева Т.А.- улук окутуучу, Мамбеталиева Э.Ж.- с.и.к., доцент, Торогельдиева Б.М. - с.и.д., КР ПМБАнын профессору, Мусаева А.К. – с.и.к. доцент, Мурзаев С.К. т.и.к., КР ПМБАнын профессору, Узакбаева Н.Э. – улук окутуучу, Эсенбаев А.Э – с.и.к., доцент, Султанбеков К.Ч. – с.и.д. доцент, К. Дикамбаев атындагы КР ТИМ Дипломатиялык Академиясынын профессору.

КҮН ТАРТИБИ:

1. Ч.А. Джумалиеванын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар кесиптиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуу даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин жактоого сунуштоо боюнча талкуулоо.

Илимий жетекчи: саясий илиминин доктору, профессор Торогельдиева Б.М. «Мамлекеттик башкаруу жана укук» кафедрасынын кеңейтилген жыйынынын төрагасы, э.и.д., КР ПМБАнын профессору, кафедра башчысы Т.Т. Жапаров сөз сүйлөдү. Кафедра башчысы Т.Т. Жапаров Ч. Джумалиеванын илимий иши Кыргыз Республикасынын Президентине

караштуу мамлекеттик башкаруу академиясынын «Мамлекеттик башкаруу жана укук» кафедрасынын алдында аткарылгандыгын билдирди, ошондой эле кийинки сөз кезеги диссертациялык иштин мазмунун кыскача баяндоо үчүн изденүүчү Ч.А. Джумалиевага берилди.

Изденүүчү Ч. Джумалиеванын доклады:

Урматтуу кафедра мүчөлөрү жана Турдубек Турдалиевич! Диссертациялык иштин кыскача мазмуну менен тааныштырууга уруксат бериңиздер.

Теманы изилдөөнүн актуалдуулугу. Маалымат коому калыптанган заманбап этапта маалыматташтыруу процесси анын өнүгүүсүнүн бирден бир негизги фактору болуп саналат. Маалыматташтыруу процессине ылайык, субъект (адам, коом, мамлекет) глобалдуу маалымат мейкиндигине кошулуу менен анын бир бөлүгүнө айланат (маалыматтык көз карандылык жаралат). Маалымат мейкиндиги дүйнөнү бириктирип, бардык мамлекеттерди маалымат жагынан бири-бирине көз каранды кылат. Бүткүл адамзаттын планетардык биригиши жакшы көрүнүш болгону менен маалымат коопсуздугун камсыздоого байланыштуу дүйнөлүк масштабдагы көптөгөн коркунучтар жаралат (маалыматтык согуш, маалыматтык терроризм, маалыматтык курал ж.б.).

Маалымат куралы негизинен манипуляциялоо максатында субъекттин аң сезимине таасир берет. Субъекттин аң сезимине терс маалыматтардын таасири дүйнө таанымдын өзгөрүшүнө жана баалуулуктарды кайра ориентациялоого алып келиши мүмкүн. Кыргызстандын маалымат мейкиндигин интернет ресурстары түзөт. 2021-жылдагы статистика боюнча өлкөдө 400гө жакын интернет-басылмалар бар. Кыргызстандагы маалымдоо каражаттары тарабынан даярдалган улуттук контент өлкөнүн маалыматтык суверенитеттүүлүгүн камсыз кыла албайт.

Мамлекеттик тилде медиа контенттин сапаты начар жана жетишсиз деңгээлде болушу, жаңы технологияларды колдонуудагы жетишсиз билим, тиешелүү адистердин жоктугу маалымат коопсуздугу маселесинин жаралышына алып келүүдө. Ченемдик-укуктук база медианын эффективдүү ишмердүүлүгүн камсыз кыла албайт.

Кыргызстандын маалымат айдыңына тышкы үстөмдүк кылуу жана улуттук кызыкчылыктарга каршы аракеттер.

Изилдөөнүн максаты жана милдети. КРнын, коомдун жана ар бир жарандын маалымат коопсуздугун камсыздоого, маалымат мейкиндигинде болгон ички жана тышкы коркунучтардан сактоого багытталган мамлекеттин маалымат саясатын, маалымдоо каражаттарынын ролун изилдөө, келечектеги өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо ыкмаларын жана механизмдерин талдоо.

Изилдөөнүн объектиси – мамлекеттин улуттук коопсуздук түзүмүнүн негизги бөлүгү болгон маалымат коопсуздугу.

Изилдөөнүн предмети – Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоо жаатындагы мамлекеттик саясаты.

Илимий-практикалык мааниси. Диссертациянын илимий жаңылыгы – бул ата мекендик илимде алгачкы изилдөөлөрдүн бири. Автордун бул жаатта өткөрүлгөн төмөнкү бир катар илимий изилдөөлөрү жана жетишкендиктери менен негизделет. Алар төмөнкү багыттар боюнча жүргүзүлгөн:

- Теоретикалык–методологиялык изилдөөлөрдөн белгилүү болгондой, маалымат коому адамзаттын социалдык жана маданий өнүгүүнүн тепкичи катары каралган. Ага мүнөздүү негизи элементтер төмөнкүлөр: билим, илим, инновациялык-маалымат технологиялардын өнүгүшү.

- Маалымат коопсуздугун камсыздоодогу мамлекеттик саясатын теориялык негиздери жана багыттары аныкталды;

- Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигине мүчө өлкөлөр аралык маалымат коопсуздугун камсыздоо багытындагы кызматташтык, биргелешип кабыл алынган документтер жана алардын ишке ашуу деңгээли иликтенди;

- Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоодо массалык маалымат каражаттары коомдук туруктуулукка жетишүүнүн, жалпы улуттук, мамлекеттик өнүгүү стратегияны калкка жеткирүүчү, моралдык жана руханий баалуулуктарды таркатуучу маанилүү каражат экендиги аныкталды;

- Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугуна ички жана тышкы коркунучтар бул - маалымат коопсуздугун бузууга багытталган шарттар жана себептер топтому. Маалымат коопсуздугуна коркунуч булактары катары субъект (жаран), ошондой эле объект эсептелээри, коркунучтар техникалык жана идеологиялык деп мүнөздөлөөрү аныкталды;

- Кыргыз Республикасынын маалымат мейкиндигинде демократиялык коомго мүнөздүү болгон сөз эркиндиги принцибине таянуу менен, маалымат коопсуздугунун толук сакталбаган абалы жана өлкөнүн маалымат саясатынын комплекстүү эмес, бир багыттан жүргүзүлүп жаткандыгы белгиленди;

- Ааламдашуу шартында Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыз кылуунун жаңы механизмдери жана ыкмалары катары улуттук кызыкчылыктарды, баалуулуктарды чагылдырган маалымдоо каражаттарын көбөйтүү менен коомчулуктун ар тармактуу маалымат алуусун камсыздоо;

- Бирдиктүү улуттук маалымат мейкиндигин түзүү максатында иш жүргүзүп, ММКны өнүктүрүү, жакынкы жана алыскы кызматташ өлкөлөр менен эл аралык маалымат алмашууну уюштуруу, дүйнөлүк маалымат мейкиндигиндеги талаптардан арта калбоо зарылды аныкталды.

Диссертациянын практикалык мааниси. Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоо жаатындагы жүргүзүлүп жаткан мамлекеттик саясаттын теориялык жана практикалык маанисине кайрылсак, анын маанилүүлүгү азыркы постиндустриалдык маалыматтык коомунда өтө чоң. Маалыматтык коомдо адамдардын аң сезими, билими жана интеллекти барынан маанилүү. Маалыматтык цивилизация өнүккөн заманда жарандардын, коомдун жана мамлекеттин маалымат коопсуздугун сактоодо тиешелүү мамлекеттик саясат жүргүзүлүшү керек, анткени учурда

өспүрүмдөрдөн тартып, жогорку муун өкүлдөрүнө чейин маалымат алуу процессинде ар түрлүү коркунучтарга кабылышы мүмкүн.

Маалымдоо каражаттары аркылуу алынган терс маалыматтар адамдардын ден соолугуна, жашоо-турмушуна, коопсуздугуна коркунуч жаратып, адамдардын психологиясын жабыркатып, туура эмес аракеттерди жасоого түртөт. Изилдөөнүн жыйынтыктары Кыргыз Республикасынын жогорку окуу жайларынын студенттери, журналисттер үчүн атайын курстарда, саясат таануу, саясий теория жана саясий социология, коргонуу жана коопсуздук боюнча лекцияларды окууда, окуу усулдарын дайындоодо жана илимий изилдөө иштеринде колдонуугат болот.

Коргоого сунушталган негизги жоболор:

1. Маалымат коопсуздугун камсыздоодогу мамлекеттик саясат коомду жаңы, революциялык өнүгүү этабына өткөрүү менен улуттук кызыкчылыктарды, маалыматтык-психологиялык мамилелердин калыптанышына жана өнүгүүсүнө түрткү берет. Бүгүнкү күндө өлкөнүн маалымат саясаты калыптануу, жаңы ыкмаларды өздөштүрүү этабында турат.
2. Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигине мүчө өлкөлөрдөгү маалыматтык мамилелерди жөнгө салуучу негизги 3 багыт боюнча өнүгүүдө: КМШ өлкөлөрүндөгү жалпы маалымат мейкиндикти түзүү, маалымат коопсуздугун камсыз кылуудагы системалык эрежелерди түзүү, аскердик жана эл аралык маалымат алмашууну жөнгө салуу.
3. КРнын маалымат коопсуздугун камсыздоодогу массалык маалымат каражаттарынын (ММК) ролу эл менен бийликтин ортосунда байланыш түзүп, коомдук пикир жаратууга таасирин тийгизет. Заманбап коомдо ММК бирден бир маанилүү социалдык институт катары өнүгүүдө. Маалымдоо каражаттары “төртүнчү бийлик” аталган идеологиялык ролду ишке ашыруу менен коомдун идеяларынын кыймылдаткыч күчү болуп саналат.
4. КРнын учурдагы маалымат саясатынын негизги максаты жарандардын жана өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо, мамлекеттин саясатын маалыматтык-аналитикалык жактан камсыз кылуу, мамлекет тарабынан кабыл алынган чечимдерди, программаларды башкаруунун негизги массалык субъектиси катары калкка жеткирүү.
5. Бирдиктүү улуттук маалымат мейкиндигинде максаттуу иштерди жүргүзүү, маалымдоо каражаттарын өнүктүрүү, жакынкы жана алыскы кызматташ өлкөлөр менен эл аралык маалымат алмашууну уюштуруу менен дүйнөлүк маалымат мейкиндигиндеги талаптардан артта калбоо мезгилдин талабы.
6. Суверендүү Кыргыз Республикасынын аймагында дүйнөлүк маалымат мейкиндиги менен айкалышкан, ошол эле учурда улуттук кызыкчылыктарды жана өзгөчөлүктөрдү сактоо менен өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздаган ачык маалымат коомун түзүү идеясы - Кыргызстандын маалымат коопсуздугун камсыздоо саясатынын негизги максаты.

7. Маалымат коомунун кеңейиши жана өнүгүүсү менен заманбап дүйнөдө маалымат согушу бийлик, таасир жана кызыкчылык үчүн күрөштүн негизги түрүнө айланууда.

Изилдөөнүн жыйынтыктарын апробациялоо. Диссертация КР Президентине караштуу Ж. Абдрахманов атындагы мамлекеттик башкаруу академиясында талкууланды. Диссертациянын негизги илимий жыйынтыктары темага толугу менен шайкеш келет жана бир катар рецензияланган илимий басылмаларда макала катары чагылдырылган Изилдөөнүн негизги жоболору менен тыянактары илимий-практикалык конференцияда, бир катар илимий басылмаларда макала түрүндө жарык көргөн.

Диссертациялык иштин түзүмү жана көлөмү. Диссертациялык иштин түзүмү изилдөөнүн негизги милдетине ылайык коюлган маселелерди логикалык ырааттуу чечүү менен аныкталат. Диссертация кириш сөздөн, тогуз бөлүмчөнү камтыган үч баптан, корутундудан жана колдонулган адабияттардын тизмесинен турат. Иштин жалпы көлөмү 167 баракты түзөт.

Төрага: Доклад бүтсө, суроолорго өтсөк.

Суроо: ф.и.д., КР ПМБАнын профессору М.С. Алымкулов: Улуттук коопсуздук системасындагы маалымат коопсуздугу маселесинин орду?

Изденүүчүнүн жообу: Сурооңуз үчүн чоң рахмат. Өзгөчө ХХ кылымдын аягында коопсуздук маселеси актуалдуу илимий – практикалык кызыгууларды жаратты. Маалымат коопсуздугу маселеси – улуттук коопсуздук системасынын бир бөлүгү катары, маалымат чөйрөсүндөгү мамлекеттин, коомдун жана жарандардын кызыкчылыктарынын ички жана тышкы коркунучтардан корголгон абалы болуп саналат. Маалымат айдыңында – улуттук коопсуздукту камсыз кылуу мамлекеттин приоритеттүү милдеттеринин бири жана улуттук коопсуздук системасындагы маалымат коопсуздугу маселесинин орду чоң. 2019-2023-жылдарга карай КР улуттук коопсуздук Концепциясында өлкөнүн маалымат коопсуздугуна негизги көйгөйлүү маселелерди көрсөттү. Алар: кибер кылмыштуулуктун жайылышы, жарандардын аң сезминин коркунучу, интернет-ресурстарын көзөмөлдөөнүн татаалдыгы, начар өнүккөн ата мекендик маалымдоо каражаттарынын мазмундук контенти жана жогорку квалификациялуу кадрлардын жетишсиздиги.

Суроо: ф.-м.и.д., профессор А.Б. Байзаков: Мамлекет тарабынан маалымат коопсуздугун камсыздоого канча каражат бөлүнөт? Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин ишинин маалымат коопсуздугу менен байланышы барбы?

Изденүүчүнүн жообу: 1) Мамлекет тарабынан учурда маалымат коопсуздугун камсыздоого бөлүнгөн каражат тууралуу маалымат жок. Бирок өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо максатында иш-аракеттер жүргүзүлө баштады. Мисалы Коомдук телерадиоберүү корпорациясы

Улуттук телерадиоберүү корпорациясы болуп өзгөрдү. Бул улуттук кызыкчылыкты сактоо, идеологиялык максаттан алып караганда учурдун талабы. 2) Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин ишинин маалымат коопсуздугу менен байланышы калкты маалымат менен өз учурунда камсыз кылуу, ар кандай коркунучтарбоюнча тиешелүү маалыматтарды берүү жана коомчулукту дүрбөлөңгө салуудан сактоо.

Суроо: с.и.к, доцент М.С Егиналиев: Маалымат коопсуздугунун субъектиси жана объектиси айтып бериниз? Жарандык коом маалымат коопсуздугун камсыздоого катыша алабы?

Изденүүчүнүн жообу: Маалымат коопсуздугун камсыздоонун субъектиси катары маалымат коопсуздугун камсыз кылуу менен ишмердүүлүк жүргүзгөн өлкөдөгү тиешелүү органдарды жана институттарды айтабыз. Мисалы, УКМК, Маданият, маалымат, спорт жана жаштар саясаты министрлиги, Президенттин аппаратындагы Маалыматтык саясат башкармалыгы, Коопсуздук Кеңеши, Санариптик өнүктүрүү министрлиги, саясий элита ж.б. Ошондой эле маалыматтык мамилердин субъектиси катары мамлекеттик эмес уюмдар, жарандык коом маалымат чөйрөсүндөгү тиешелүү укук жана милдеттери менен маалымат коопсуздугун камсыздоо аракеттерине катыша алат. Ошол эле учурда саясаттын субъектиси белгилүү бир шарттарда өзү кызыкдар саясий күчтөрдүн колунда объект болуп калышы мүмкүн.

Белгилүү болгондой, саясаттын субъектилеринин таасири эмнеге багытталса ошол саясаттын объектиси болуп саналат. Ал эми маалымат коопсуздугунун объектиси – бул мамлекет, жарандык коом, жарандар, мамлекеттик институттар ж.б. Бардык иш-аракеттер мамлекеттин маалымат коопсуздугун камсыздоого, маалымат саясатын жүргүзүүгө багытталган. Жарандык коом мамлекеттин маалымат коопсуздугун камсыздоо процессине катыша алат.

Суроо: т.и.д. КР ПМБАнын профессору А.Б. Болпонова: Диссертацияны жазууда кандай методдор колдонулган?

Изденүүчүнүн жообу: Илимий ишти жазууда ар кандай ыкмалар колдонулган мисалы, анализ, синтез, салыштыруу анализи, сандык жана сапаттык иликтөө ыкмалары, социологиялык ыкмалар (статистикалык маалыматтар), катышуу менен иликтөө ыкмасы ж.б.

Төрага: Эгер башка суроо жок болсо, диссертациялык ишти талкуулоого өтүп, пикирлерди уксак.

Пикирин билдирди: с.и.к., доцент Э.Ж. Мамбеталиева: Диссертациялык иште автор өлкөдөгү киберкылмыштуулук маселесине токтолуп, маалымат коопсуздугуна коркунучтардын бири киберкылмыштуулук, маалымат мейкиндигиндеги киберкылмыштардын таралышы бүгүнкү күндүн орчундуу проблемасы экендигин көрсөткөн. Диссертант 2019-2021-жылдарга карай Кыргыз Республикасынын киберкоопсуздук Стратегиясын изилдеп чыккан жана учурдун талабына

ылайык, КР киберкоопсуздукту камсыздоо боюнча Концепциясын кабыл алуу зарылдыгы мезгилдин талабы экендигин белгилеген. Илимий иште мамлекет тарабынан киберкоопсуздукту камсыздоо багытында жүргүзүлүп жаткан иштердин жетишсиздигине басым жасалган. Ч. Джумалиеванын диссертациялык ишин окуп чыгып, аналитикалык бөлүгүн укуктук анализ, салыштыруу анализин ж.б. ар кандай илимий ыкмаларды, статистикалык маалыматтарды колдонуу менен күчтөндүрүүнү сунуштайм.

Илимий иштин түзүлүшүн дагы бир жолу карап чыгуу, айрым бөлүмдөрдөгү техникалык кемчиликтерди жоюу сунуш кылынат. Жалпысынан диссертациялык иш бүткөрүлгөн, сын-пикирлерди, сунуштарды эске алып, кайра карап чыккандан кийин коргоого сунушталса болот.

Пикирин билдирди: с.и.к., доцент А.Э. Эсенбаев: Изденүүчү Ч. Джумалиеванын диссертациялык ишинде маалымат коопсуздугу, маалымат коопсуздугун камсыздоодогу мамлекеттин маалымат саясаты сыяктуу актуалдуу маселелер изилденген. Аталган илимий эмгек саясий практика үчүн маанилүү көйгөйлөрдү чечүүнү камтыган, өз алдынча толук изилденген иш болуп саналат. Изилдөөнүн максаты негизинен туура багытталып, маалымат коопсуздугун камсыздоочу тийиштүү органдардын, мамлекеттик институттардын иш-аракеттерине талдоо жүргүзүлгөн. Жалпысынан философиялык аспектеги изилдөөлөргө басым жасалгандыктан, авторго сунуш катары саясий-социалдык нукка басым жасоо зарылдыгын билдирмекчимин. Маалымат коопсуздугуна болгон ички жана тышкы коркунучтар боюнча мамлекеттик органдардын иш-аракеттерине талдоо жүргүзүү менен илимий ишти дагы жогорку деңгээлге көтөрүү мүмкүнчүлүгү бар. Илимий иштин түзүлүшүн дагы бир жолу карап чыгуу, айрым бөлүмдөрдөгү техникалык кемчиликтерди жоюу сунуш кылынат. Сүйлөмдөр татаал түзүлгөн, мүмкүн орусчадан кыргызчага түзмө түз которулган үчүн.

Диссертациядагы айрым кемчиликтерди эске албаганда, тема бүгүнкү күндөгү актуалдуу жана маанилүү максаттарды өзүнө камтыйт. Диссертанттын изилдөө объектисине болгон көз карашы чагылдырылган, полемикалык мүнөздөгү көйгөйлөр боюнча позиция айтылган. Илимий ишти жогорудагы сунуштарды эске алуу менен коргоого сунуш кылууга болот.

Пикирин билдирди: Саясий илимдеринин доктору, доцент, К. Дикамбаев атындагы КР ТИМ Дипломатиялык Академиясынын профессору К.Ч. Султанбеков: Мен изденүүчүнүн диссертациясы менен таанышып чыктым. Изилденип жаткан тема актуалдуу. Ч. Джумалиева практик, мамлекеттин маалымат саясатын жүргүзгөн системанын катышуучусу катары, практикалык негиздер менен ченемдик-укуктук актылар учурдун талабына жооп бербегендигин, формалдуу мүнөзгө ээ экендигин белгилеген. Ч. Джумалиеванын келтирген аргументтери жөндүү

жана так фактылар менен илимий иликтөөлөгө таянган. Диссертациянын мааниси логика менен ырааттуулук туура берилген. Илимий ишке дагы жаңы фактыларды, материалдарды жаңыртып киргизүү сунушталат. Илимий эмгектин дагы бир артыкчылыгы кыргыз тилинде жазылып бирдиктүү илимий стилде берилген. Айрым кемчиликтерди эске албаганда кандидаттык диссертациянын түзүлүшү жана мазмуну учурдагы бардык коюлган талаптарга жооп берет. Диссертациялык иште анализ, синтез, салыштыруу, ичинен байкоо ж.б. бир нече илимий методдор колдонулган.

Джумалиева Чолпон Асылбекованын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы кандидаттык диссертациясы "Окумуштуулук даражаларды берүү тартиби жөнүндө жобонун" талаптарына жооп берет жана 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистиги боюнча саясий илимдердин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого сунушталат.

Саясий илимдеринин доктору, КР ПМБАнын профессору Б.М. Торогельдиева сөз сүйлөдү: Ч. А. Джумалиева журналистика адистиги боюнча бакалавр жана магистратура программасын К. Карасаев атындагы Бишкек гуманитардык университетинде артыкчылык дипломдору менен бүтүргөн. Джумалиева Чолпон маалымат тармагынын адиси катары маалымат тармагындагы маселени ичинен билип, диссертацияны атайын, иш тажрыйбасын колдонуу менен жазган. Ал изилдеген материалдарда иш тажрыйбадагы баамдоо камтылып, байкоо принцибине негизделген. Маалымат тармагында иштеген адис катары Кыргызстандагы маалымат коопсуздугун камсыздоо зарылчылыгын жана мамлекеттин маалымат саясатынын маанилүүлүгүн белгилеген. Өлкөнүн маалымат саясатын жүргүзүүгө багытталган мамлекеттик аймактык маалымдоо каражаттары өз функцияларын толук аткара албаганын көрсөткөн. Булар мамлекетке, мамлекеттин маалымат коопсуздугун коркунуч жаратаарын белгилеген. УТРКда иштөө менен өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо, маалымат тармагындагы мамлекеттин саясатын жүргүзүү зарылчылыгын түшүнүп, маселени ичинен байкоо менен изилдеген. Ал изилдеген материалдарда иш тажрыйбадагы баамдоо камтылып, байкоо принцибине негизделип, Кыргызстандын жарандары үчүн маалымат коопсуздугунун маанилүүлүгү белгиленген.

Кафедранын кеңейтилген жыйынынын төрагасы, экономика илимдеринин доктору, КР ПМБАнын профессору Т.Т. Жапаров сөз сүйлөдү: Диссертациялык иштин темасы бүгүнкү күндө актуалдуу болгондуктан диссертант тарабынан терең изилдөөнү талап кылган. Талап боюнча изилдөөнүн жыйынтыгы менен конкреттүү органдарга сунуштар берилиши шарт. Ошондуктан илимий изилдөөнүн тыянактары дагы конкреттештирилип, маалымат коопсуздугун камсыздоо тармагына, тиешелүү кызматтардын ишин жакшыртууга сунуш катары берилүүсү керек.

Диссертациялык иш кыргыз тилинде жазылып, мазмунунда 200дөн ашык эмгек изилденип, колдонулган. Ал эми диссертациянын структурасына карата экинчи жана үчүнчү бөлүмдө кайталанма окшоштуктар бар, мүмкүн үчүнчү бөлүмдү аталышын өзгөртүп, кошумча иштеп чыгуу зарыл. Диссертациялык иштин планына жараша мазмунундагы теория менен практикалык бөлүмдөрүн айрым жерлерден бөлүү талап кылынат. Кемчиликсиз иш болбойт, айтылган пикирлерди, сунуштарды эске алып, илимий жетекчиңиз менен бирге иштеп чыгасыздар деп ишенем.

Дагы илимий ишке карата өз пикирин айтуучулар барбы? Жок. Рецензенттердин сын-пикирлерине жооп берүү үчүн сөз Ч. Джумалиева берилет.

Изденүүчүнүн жообу: Мен бардык кафедра мүчөлөрүнө, кеңейтилген жыйындын төрагасына, бир катар маанилүү жана баалуу сын-пикирлер менен сунуштарды айткан рецензенттерге чоң ыраазычылыгымды билдирем. Бардык сунуш-пикирлер диссертациялык изилдөөнүн үстүнөн мындан аркы иштөөдө эске алынат. Диссертациялык ишимди конструктивдүү талкуулоого көңүл бургандыгыңыз үчүн кафедранын бардык мүчөлөрүнө терең ыраазычылык билдирем. Сиздерге чоң ырахмат.

Ч. Джумалиеванын докладдын угуп, талкуулоо менен кеңейтилген жыйындын катышуучулары төмөнкүдөй чечим кабыл алышты.

БҮТҮМ

Кафедранын жыйынында талкууга алынган Ч. Джумалиеванын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы 23.00.02 - саясий институттар, процесстер жана технологиялар кесиптиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуу даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы аягына чыккан илимий изилдөө болуп саналат жана Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоодогу мамлекеттин маалымат саясатын өнүктүрүүдө маанилүү.

1. Теманын актуалдуулугу жана диссертациядагы изилдөөнүн натыйжаларын алуудагы автордун жеке катышуусу

Кыргыз Республикасынын маалымат мейкиндиги, калктын маалымат алуу каражаттары улам жаңыланып, өнүгүп, элдин артүрдүү маалыматка болгон муктаждыгы күндөн-күнгө артууда. Дүйнө өлкөлөрү менен катар Кыргызстандын маалымат мейкиндигине интернет тармагынын тийгизген таасири өсүүдө. Кыргызстандын маалымат мейкиндигинде алгачкы ирээт интернет сайттар, электрондук басылмалар жана социалдык тармактардын жайылышы менен мамлекеттин, жалпы коомдун жана ар бир жарандын маалымат коопсуздугун камсыздоо маселеси жаралды. Кыргызстанда 2005-

жылдан тарта интернет тармактары маалымат алуунун булагы катары ишмердүүлүк жүргүзүп келсе, учурда алардын саны 400гө жакын.

Кыргызстан демократиялык өлкө катары сөз эркиндигин сактоо принцибин колдонуу менен массалык маалымат каражаттары түрдүү позициядагы маалыматтарды жарыялап, коомдук пикир жаратууда активдүү курал катары кызмат кылат. Интернет тармагынын маалымат берүүдөгү дагы бир өзгөчөлүгү, ал чек аралык ажырымды билбейт жана мазмундук жактан иргелбегендиктен өлкөнүн ички жана тышкы маалымат коопсуздугуна түздөн-түз коркунуч жаратууда. Башкача айтканда, интернет аркылуу келген маалыматты иргеп, же кандайдыр бир контролдон өткөрүү маселеси өтө кыйын, керек болсо азыркы учурда мүмкүн эмес. Интернет тармагы таасири күчтүү деструктивдүү, экстремисттик күчтөрдүн өз саясатын жана иш аракеттерин жайылтууга өтө ыңгайлуу болуп, ар кандай диний, террористтик, экстремисттик уюмдардын күч алышына өбөлгө түзүүдө.

Маалымат айдыңында жарандардын, коомдун жана мамлекеттин маалымат коопсуздугун сактоо Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздугун камсыздоонун негизги багыттарынын бири болуп саналат. Өлкөнүн маалымат чөйрөсүн ички жана тышкы коркунучтардан сактоо, мамлекеттин маалымат саясатын жана маалымат коопсуздугун камсыздоо боюнча кабыл алынган Концепциялардын негизги өзөгүн түзөт. Теманын актуалдуулугу түздөн-түз Кыргыз Республикасынын улуттук коопсуздугу менен байланыштуу, анткени мамлекеттин коопсуздугунун маанилүү маселесине арналган. Кыргызстандагы улуттук коопсуздук маселелерине арналган илимий эмгектерде маалымат коопсуздугу жана мамлекеттин маалымат саясатына арналган диссертациялык иштер азырынча саналуу. Ошондуктан бул диссертациялык эмгекте аталган маселе алгачкылардан болуп козголгон. Акыркы жылдары ата мекендик илимий изилдөөчүлөр маалымат коопсуздугу темасын көбүнчө теориялык-методологиялык жана ченемдик-укуктук багыттан карап, изилдешүүдө.

Ошентип Ч. Джумалиеванын диссертациялык изилдөөсүнүн темасынын актуалдуулугу айкын жана эч кандай шек жаратпайт.

Изилдөөнүн жүрүшүндө автор тарабынан алынган натыйжалар маанилүү, ал эми изилдөөнүн өзү 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар кесиптиги боюнча Кыргызстандагы саясий илиминин өнүгүшүнө чоң салым кошот.

Автордун жеке катышуусу менен төмөнкүдөй далилдүү натыйжалар алынган:

Натыйжа 1: маалымат коомунун калыптануу этаптары, маалымат коопсуздугунун теориялык негиздери жана багыттары изилденди;

Натыйжа 2: Кыргыз Республикасынын маалыматкоопсуздугун камсыз кылуудагы мамлекеттик саясаттын ролу аныкталды;

Натыйжа 3: Кыргыз Республикасынын маалыматкоопсуздугуна болгон ички жана тышкы коркунучтар жана алардын алдын алуу жолдору каралды;

Натыйжа 4: Кыргыз Республикасынын коопсуздук системасындагы маалымат коопсуздугунун орду аныкталды;

Натыйжа 5: ааламдашуу шартында маалыматтык коопсуздугун камсыз кылуунун жаңы механизмдери жана ыкмалары изилденген;

Натыйжа 6: Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоо боюнча мамлекеттик саясатын оптималдаштыруу боюнча практикалык сунуштар берилди.

2. Изилдөөнүн негиздүүлүгү, аныктыгы жана жаңылыгы, теориялык жана практикалык мааниси

Бул диссертациялык иштин ар бир компоненти жыйынтыктоочу негиздүү корутундулары менен заманбап изилдөө иши болуп саналат. Изденүүчү тарабынан аныкталган жаңы илимий жыйынтыктар далилдүү, саясий илимин жана Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоо тармагындагы органдардын практикалык ишмердүүлүгүн жакшыртуу үчүн маанилүү. Корутундуларды жана илимий жоболорду тактоо үчүн автор саясий жана социологиялык анализдерди, ошондой эле системалык, тарыхый, институттук, салыштырма, ичинен баамдоо жана башка ыкмаларды колдонгон.

Изилдөөнүн илимий-теориялык мааниси бул алынган илимий натыйжалар Кыргызстандын маалыматтык коопсуздугун камсыздоо чөйрөсүндөгү органдардын актуалдуу проблемаларын илимий жактан иштеп чыгууда колдонууга мүмкүндүк берет.

Изилдөөнүн жүрүшүндө алынган жыйынтыктардын практикалык маанилүүлүгү бул – өлкөнүн маалымат коопсуздугун камсыздоо тармагындагы институттардын, уюмдардын ишин жакшыртууга багытталган теориялык корутундулар, практикалык сунуштар.

3. Диссертациянын адистикке ылайыктуулугу

Ч.А. Джумалиеванын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы диссертациялык изилдөөсү 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар адистигине туура келет.

Диссертацияда камтылган жыйынтыктар жана корутундулар, теориялык жана практикалык мааниси Кыргыз Республикасындагы маалымат саясатын жүргүзүүчү органдардын ишинин натыйжалуулугун жогорулатууга жардам берет.

4. Изденүүчү тарабынан жарыяланган илимий эмгектердеги диссертациянын материалдарынын берилүү толуктугу

Диссертациялык иште изилденген негизги жоболор, жыйынтыктар жана корутундулар ар кандай илимий конференцияларда баяндалып, илимий журналдарга жарыяланган.

5. Изилдөөнүн натыйжаларынын илимий жана практикалык мааниси

Диссертациянын теориялык маанисинин негизи - корутундулардын Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугунун көйгөйлөрү боюнча башка илимий-теориялык изилдөөлөргө да негиз боло ала тургандыгында.

Диссертациялык иштин практикалык мааниси анын натыйжаларын жогорку окуу жайларында окутууда, саясат таануу проблемаларын илимий жактан иштеп чыгууда, окуу-методикалык жана илимий-популярдуу колдонмолорду даярдоодо пайдалануу мүмкүнчүлүгүнөн турат.

6. Изилдөөнүн натыйжаларын апробациялоо жана ишке ашыруу

Диссертациялык изилдөөнүн негизги жоболору, корутундулары жана сунуштары 9 илимий басылмада жарыяланган. Диссертациянын методологиялык, теориялык жана илимий-практикалык жоболору, жаңылыгы жана анын корутундулары, практикалык сунуштары Кыргыз Республикасынын, Казакстан Республикасынын илимий басылмаларында апробацияланган. Мисалы: «Обеспечение информационно- психологической безопасности Кыргызской Республики» аталган макала Абай атындагы Казак улуттук педагогикалык университетинин «ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN» журналына, «Международное сотрудничество Кыргызстана в рамках ОДКБ и СНГ в области обеспечения информационной безопасности» макаласы Санкт-Петербургдагы «GLOBUS» илимий журналына, «Кыргыз Республикасынын маалымат коопсуздугун камсыздоо дуга маалымдоо каражаттарынын ролу» макаласы Кыргызстандагы «БГУ жарчысы» журналына, «Көз карандысыз Мамлекеттер Шериктештигине мүчө өлкөлөрдүн маалымат коопсуздугун камсыздоо багытындагы кызматташтыгы» макаласы «КР ПМБ Анын кабарчысы» журналы ж.б.

Сын – пикирлер жана сунуштар:

- Коргоого сунушталган жоболорду, илимий тыянактарды тиешелүү тараптарга сунуштоо үчүн конкреттештирүү;
- Илимий иштин планындагы аталыштардын айрым жерлерин өзгөртүп, орун алмаштыруу зарылчылыгы;
- Ишти дагы бир жолу карап чыгып, техникалык мүчүлүштүктөрүн оңдоп, талапка келтирүү сунушталат.

ТОКТОМ

Ч.А. Джумалиеванын «Кыргыз Республикасында маалыматтык коопсуздукту камсыздоонун мамлекеттик саясаты» темасындагы 23.00.02 – саясий институттар, процесстер жана технологиялар кесиптиги боюнча саясий илимдеринин кандидаты окумуштуу даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши жактырылды жана кийинки коргоого сунушталат.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы:
Добуш беришти: «Макул» - 17 адам, «Каршы» - 0, «Калыс» - 0.
Бир добуштан кабыл алынды.

«Мамлекеттик башкаруу жана укук»
кафедрасынын кеңейтилген жыйынынын
төрагасы, э.и.д., КР ПМБАнын профессору Т.Т. Жапаров

Катчы:

Н.Д. Ибраева

Т.Т. Жапаровдун кол тамасын тастыктаган
АРФБ башкаруучусунун у.д.м.а. Г.А. Молдумкулова